

ΣΠΥΡΟΣ ΧΡ. ΚΑΡΥΔΗΣ

**Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΥ (1755-1773)**

Συμβολή στη μελέτη του ὀρθόδοξου μοναχισμοῦ
στὸν ἰόνιο βενετοκρατούμενο χῶρο

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΥ (1755-1773)

ΣΠΥΡΟΣ ΧΡ. ΚΑΡΥΔΗΣ

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΥ (1755-1773)

Συμβολή στη μελέτη τοῦ ὀρθόδοξου μοναχισμοῦ
στὸν ἰόνιο βενετοκρατούμενο χῶρο

ΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΔΙΟΝ. ΝΟΤΗ ΚΑΡΑΒΙΑ

Ασκληπιοῦ 35, 106 80 Ἀθήνα, τηλ. 2103620465 - 2103622431

e-mail: karaviareprints@ath.forthnet.gr

ISBN 978-960-258-130-8

Περιεχόμενα

Είσαγωγή.....	9
Α΄. Ένα πορτρέτο σε άδρες γραμμές	15
1. Από τη Λευκάδα στην Κεφαλονιά και στην Κέρκυρα	15
2. Ψυχογράφημα	23
Β΄. Στάσεις ζωής	31
1. Η θεολογική και ή ποιμαντική του σκέψη	31
2. Η μοναστική ζωή και ο ρόλος του ποιμένα	38
3. Τα πάθη και τα «ρεμέντια» τους.....	42
Γ΄. Ο κύκλος της Κεφαλονιάς.....	49
1. Η οικογένεια Γερόλυμου Δελλαδέτσιμα	50
2. Μέλη της ευρύτερης οικογένειας Δελλαδέτσιμα	58
3. Άλλες οικογένειες της Κεφαλονιάς (Οικογένεια Βρυώνη - Οικογένεια Καρούσου - Οικογένεια Καγγελάρη - Οικογένεια Δεστούνη)	62
4. Άλλοι Κεφαλονίτες.....	67
Δ΄. Σημαντικές γνωριμίες	73
1. Ο Χρύσανθος (Πετρόπουλος;)	73
2. Ο Νικηφόρος Θεοτόκης	75
3. Ο άγιος Αγάπιος ο Θιακός και ο άγιος Μακάριος	76
Ε΄. Τα δώρα, τα αντίδωρα και οι παραγγελίες.....	85
Ζ΄. Στοιχεία για τη λειτουργία του μοναστηριού.....	95
Ζ΄. Ο Χρύσανθος και η Κέρκυρα	101
1. Η αρχική στάση των Κερκυραίων	101
2. Η σχέση του Χρύσανθου με την Κέρκυρα και τους	

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Κερκυραίους.....	103
3. Ἡ ἀλλαγὴ διάθεσης τῆς κερκυραϊκῆς κοινότητος: τρία περιστατικά	106
4. Οἱ λόγοι.....	111
Η΄. Οἱ ἐπιστολές	117
Χρονολογικὴ ἀνακατάταξη ἐπιστολῶν	231
Γλωσσάρι	235
Βιβλιογραφία – Συντομογραφίες	241
Εἰκόνες.....	247

Είσαγωγή

Στὸ ἀρχεῖο τῆς μονῆς Πλατυτέρας Κέρκυρας φυλάσσεται μεγάλος ἀριθμὸς ἐπιστολῶν τοῦ ἱδρυτῆ καὶ ἡγουμένου τῆς μονῆς ἱερομονάχου Χρῦσανθου Συρόπουλου, μὲ μέλη τῆς οἰκογένειας Δελλαδέτσιμα τῆς Κεφαλονιάς, οἱ ὁποῖες καλύπτουν τὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τὸ 1755 ἕως τὸ 1773. Στὸν σχετικὸ φάκελο ἀριθμοῦνται 73 αὐτόγραφες ἐπιστολές ἀπὸ τὶς ὁποῖες οἱ ἀρ. 67 καὶ 70 δὲν ἐντοπίστηκαν κατὰ τὴν ταξινομήση τοῦ ἀρχείου τῆς μονῆς¹. Σὲ αὐτὲς προστίθενται 3 ἐπιστολές πού σώζονται σὲ ἀντίγραφο, στὸ verso τοῦ φύλλου τῶν ἐπιστολῶν ἀρ. 5, 11 καὶ 26, οἱ ὁποῖες στὴν ἔκδοση πού ἀκολουθεῖ ἀριθμήθηκαν ὡς 5α, 11α καὶ 26α.

Οἱ ἐπιστολές ταξινομήθηκαν καὶ ἀριθμήθηκαν ἀπὸ τὸν ἡγούμενο τῆς μονῆς ἱερομόναχο Καλλίνικο Μεταλλινὸ, ὁ ὁποῖος τὶς ἔθεσε σὲ φάκελο μὲ τὸν ἀκόλουθο τίτλο: «*Ἐπιστολαὶ τοῦ ἀειμνήστου κτήτορος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Υ. Θ. Πλατυτέρας ἱερομ. Χρυσάνθου Συροπούλου πρὸς τοὺς ἐν Κεφαλληνία ἀδελφούς Ἀγάπιον καὶ Νικόδημον μοναχοὺς Δελαδέτσιμα ταξινομηθεῖσαι παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἱερομ. Καλλινίκου Μεταλλινοῦ 20 Ὀκτωβρίου 1923*». Τὸ περιεχόμενό τους ἀξιοποιήθηκε ἐν μέρει ἀπὸ τὸν ἴδιο στὴ μελέτη του γιὰ τὴ μονὴ Πλατυτέρας². Ἡ ἀρίθμηση

---

1. Ἀρχεῖο μονῆς Πλατυτέρας Κέρκυρας, φάκ. 9, ὑποφ. 1. Γιὰ τὸ ἀρχεῖο τῆς μονῆς βλ. Τζιβάρια-Καρύδης, *Πλατυτέρα*, σ. 433 ἔξης.

2. Βλ. Μεταλλινός, *Πλατυτέρα*, σ. 22 καὶ 62.

τῶν ἐπιστολῶν δὲν ἀκολουθεῖ τὴ χρονικὴ διαδοχὴ τους, παρὰ τὴ διαφαινόμενη πρόθεση, ἐξαιτίας τῆς δυσδιάκριτης καὶ δυσανάγνωστης γραφῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς παρουσίας πολλῶν ἀχρονολόγητων καὶ φθαρμένων στὸ ἄνω τμῆμα τους ἐπιστολῶν. Οἱ ἐπιστολές εἶναι γραμμένες σὲ φύλλα ἢ δίφυλλα διαφόρων διαστάσεων καὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴ βιασύνη τοῦ συντάκτη τους, ἢ ὅποια ὀφείλεται στὴν ἐπικείμενη ἀναχώρηση τοῦ πλοιαρίου γιὰ τὴν Κεφαλονιά, καὶ δηλώνεται στὶς περισσότερες ἐπιστολές μὲ τὴν ἔκφραση «μὲ βία σᾶς γράφω».

Παραλήπτες τῶν ἐπιστολῶν εἶναι ὁ Γιαννάκης καὶ ὁ ἀδελφός του ἱερομόναχος Ἀγάπιος Δελλαδέτσιμας. Στὶς ἐπιστολές γίνονται νύξεις γιὰ κάποιες πού χάθηκαν, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄλλες πού γράφτηκαν σὲ πρόσωπα τοῦ συγγενικοῦ ἢ εὐρύτερου περιβάλλοντος τῆς Κεφαλονιάς, οἱ ὁποῖες δὲν εἶναι γνωστὸ ἂν σώζονται κάπου. Εἶναι ἐπομένως προφανές ὅτι οἱ σωζόμενες ἐπιστολές ἀποτελοῦν μικρὸ μόνο τμῆμα τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Χρύσανθου μὲ τοὺς Δελλαδέτσιμα. Ἡ παρουσία τῶν ἐπιστολῶν, καὶ μάλιστα τῶν αὐτόγραφων, στὴ μονὴ Πλατυτέρας μπορεῖ νὰ δικαιολογηθεῖ ἀπὸ τὴν παρουσία στὴ μοναστικὴ κοινότητα τοῦ ἱερομονάχου Ἀγάπιου, ὁ ὁποῖος προφανῶς μετέφερε καὶ ἄφησε στὴ μονή, ὡς πολὺτιμη παρακαταθήκη, τόσο ἐκεῖνες πού ἀπευθύνονταν σ' αὐτὸν ὅσο καὶ τὶς ἄλλες μὲ παραλήπτη τὸν ἀδελφὸ του.

Παρότι περιορισμένες ὡς πρὸς τοὺς παραλήπτες, οἱ ἐπιστολές ἔχουν ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ ἐκτείνονται σὲ μιὰ εἰκοσαετία καὶ σκιαγραφοῦν τὸ πορτρέτο μιᾶς σημαντικῆς προσωπικότητας γιὰ τὰ μοναστικὰ πράγματα τοῦ ἰόνιου χώρου. Μέσα σ' αὐτὲς καταγράφεται ἡ θεολογικὴ του σκέψη καὶ ἡ ποιμαντικὴ πρακτικὴ του. Προσδιορίζεται ὁ κύκλος τῶν γνωστῶν καὶ τῶν φίλων του στὴν Κεφαλονιά καὶ στὴν Κέρκυρα. Ἀποκαλύπτονται οἱ μικρὲς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες καὶ προτιμήσεις του, οἱ ἀναζητήσεις, οἱ ἀσθένειες τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς

τοῦ συντάκτη καὶ τῶν παραληπτῶν. Ἐπιπλέον καταγράφονται οἱ πραγματικότητες τῆς ἐποχῆς, σημαντικὰ ἀλλὰ καὶ λιγότερο σημαντικὰ ζητήματα ποὺ ἀφοροῦν τῇ μονῇ τῆς Πλατυτέρας. Φωτίζονται ζητήματα ἰατρικῆς πρακτικῆς, μέθοδοι ἀντιμετώπισης τῶν ἀσθενειῶν, συνταγές καὶ συνταγογράφοι ἰατροί, προϊόντα τῶν τόπων, ἤθη, προκαταλήψεις, ἓνα πλούσιο ἐν τέλει ὑλικὸ ἀνεκτίμητης ἀξίας. Πάνω ἀπ' ὅλα ὁμως διευκρινίζονται οἱ πρῶτες κρίσιμες δεκαετίες τῆς μονῆς Πλατυτέρας καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἀντιμετώπισε ἡ κερκυραϊκὴ κοινότητα ἓνα πρωτόγνωρο πείραμα, τὴν ἴδρυση καὶ λειτουργία ἐνὸς κεφαλονίτικου ὡς πρὸς τὴ στελέχωσή του μοναστηριοῦ, ἀπὸ ἓναν Λευκαδίτη ἱερομόναχο, στὰ περίχωρα τῆς πόλης.

Στὶς ἐπιστολές ὁ τόνος εἶναι ἐκμυστηρευτικός, ἐξομολογητικός, συμβουλευτικός, ἀνάλογα μὲ τὸ θέμα στὸ ὁποῖο ὁ Χρῦσανθος ἀπαντᾷ, τὶς εἰδήσεις καὶ τὰ ζητήματα ποὺ καταγράφουν στὶς ἐπιστολές τους οἱ δικοὶ του ἄνθρωποι. Πρόκειται γιὰ ἐπιστολές ποὺ ἀπευθύνονται σὲ δικά του πρόσωπα, μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι δεμένος συναισθηματικὰ καὶ πνευματικὰ, στὰ ὁποῖα νοιώθει τὴν ἄνεση νὰ ἀνοίξει τὴν καρδιά του, ἀλλὰ καὶ νὰ περιγράψει τὴν ἀνησυχία του, τὶς ἀνάγκες του καὶ τὴ σωματικὴ ἐνίστε ἀδυναμία του καὶ νὰ ζητήσῃ τὴ συνδρομὴ τους. Οἱ ἐπιστολές φωτίζουν τὸν γέροντα Χρῦσανθο, σὲ μιὰ μακρὰ πορεία γεμάτη σωματικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα τὸν καταβάλλουν ἀλλὰ οὐδέποτε τὸν ἀποθαρρύνουν, σκιαγραφοῦν τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει μὲ τὴ μοναστικὴ κοινότητα ποὺ ἴδρυσε, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα τῶν πνευματικῶν του τέκνων. Σὲ καμιά περίπτωση δὲν ἔχουν τὸν χαρακτήρα πραγματείας. Ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ποὺ ὁ λόγος φαίνεται νὰ ἀρθρώνεται μὲ τρόπο γενικὸ ἢ ἀφηρημένο, εἶναι τὸ συγκεκριμένο ζήτημα τῶν προσώπων στὰ ὁποῖα ἀπευθύνεται τὸ ὁποῖο ἐντέλει τὸν προκαλεῖ.

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Χρῦσανθου, δὲν μπορεῖ νὰ εἰδωθεῖ μόνον ὡς ὑλικὸ γιὰ τὴ σκιαγράφηση τῆς ζωῆς καὶ τῆς σκέψης

ένος προσώπου. Ο Χρύσανθος, με την παρουσία του στα μοναστικά πράγματα του ιόνιου χώρου στα μέσα του 18ου αιώνα, επηρέασε καθοριστικά το μοναστικό προφίλ δύο νησιών, της Κέρκυρας και της Κεφαλονιάς, ιδιαίτερα όμως της Κέρκυρας με την ίδρυση και λειτουργία της μονής Πλατυτέρας. Η σκέψη του και η ποιμαντική του δράση, όπως αυτές διαφαίνονται από τις έπιστολές του, έγιναν κτήμα και παράδειγμα για τους συνεχιστές του. Και μπορεί να μην τον διαδέχθηκε στην ηγουμενία της Πλατυτέρας, ο προσφιλής του Άγάπιος, τον διαδέχθηκε όμως ο αδελφός του Άγάπιου ο Νικόδημος, ο οποίος επίσης διαμορφώθηκε μοναστικά κοντά στον Χρύσανθο. Τα προτάγματα του Χρύσανθου, ο ρόλος του πνευματικού πατέρα και έξομολόγου που επαναλαμβάνεται άμεσα ή έμμεσα στις έπιστολές του, διατηρήθηκαν στο μοναστήρι, και του προσέδωσαν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα που έχει έως και σήμερα στον χώρο της Κέρκυρας.

Μια πρώτη παρουσίαση του περιεχομένου των έπιστολών έγινε σε πρόσφατο άρθρο στο περιοδικό *Κεφαλληνιακά Χρονικά*¹, όπου παρουσιάστηκαν τα στοιχεία που άφοροῦσαν την ιδιαίτερη σχέση του Χρύσανθου με την Κεφαλονιά και πιο συγκεκριμένα, ο κύκλος των γνωστών και φίλων του, ή παρουσία Κεφαλονιτών στην πρώτη μοναστική αδελφότητα και οι αντιδράσεις που έκδηλώθηκαν στην κερκυραϊκή κοινωνία από την ίδρυση του μοναστηριού και την αρχική στελέχωσή του κυρίως με Κεφαλονίτες μοναχούς και ιερομονάχους.

Στη μελέτη αυτή παρουσιάζεται συστηματικά το περιεχόμενο των έπιστολών, ενώ νέα αρχαιακά τεκμήρια προστίθενται, τα όποια φωτίζουν περισσότερο την προσωπικότητα του

---

1. Βλ. Σπ. Καρύδης, «Ο ιερομόναχος Χρύσανθος Συρόπουλος και η Κεφαλονιά. Μαρτυρίες από τη σωζόμενη άλληλογραφία του», *Κεφαλληνιακά Χρονικά* 15 (2014), 627-648.

Χρύσανθου. Η μελέτη χωρίζεται σε έπτα ενότητες με επιμέρους κατατμήσεις. Στην πρώτη και στη δεύτερη ενότητα επιχειρείται, με τη βοήθεια και της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, ή σκιαγράφιση του Χρύσανθου και της σκέψης του. Στην τρίτη και στην τέταρτη ενότητα παρουσιάζονται τα πρόσωπα που άπαντούν στις έπιστολές και σχετίζονται με τον έπιστολόγραφο μας. Στην πέμπτη καταγράφονται τα δώρα, τα αντίδωρα και οι παραγγελίες του Χρύσανθου. Στην έκτη περιέχονται τα λίγα στοιχεία που άφορούν τη λειτουργία του μοναστηριού της Πλατυτέρας. Στην έβδομη, τέλος, εξετάζεται ή σχέση του Χρύσανθου με την Κέρκυρα. Ειδικότερα, με βάση τὸ υλικὸ τῶν έπιστολῶν, διερευνάται ή στάση της κερκυραϊκής κοινωνίας άπέναντι στον Χρύσανθο και στὸ μοναστήρι του. Ακολουθοῦν οί έπιστολές, σε διπλωματική μεταγραφή, ή χρονολογική ανακτάταξη τῶν έπιστολῶν και τὸ αναγκαίῳ γλωσσάρι.

